

OPONENTSKÝ POSUDOK

na habilitačnú prácu PhDr. Petra Kovaľa, PhD.

Vybrané štúdie z dejín zdravotníctva na východnom Slovensku a Podkarpatskej Rusi v medzivojnovom období. Prešov: Filozofická fakulta Prešovskej univerzity, 2021, 131 s.

Dejiny medicíny a zdravotníctva umožňujú pohľad na nepretržité snahy jedincov a spoločnosti v rôznych obdobiach a za rôznych okolností pátrať po príčinách vzniku ochorení a úsilie vyliečiť alebo zmierniť utrpenie, ktoré chorobu sprevádza. Napriek tomu, že dejiny medicíny a zdravotníctva nepatrili v minulosti medzi „top“ témy slovenskej historiografie, udalosti posledných dvoch rokov prispeli k zvýšeniu záujmu o danú oblasť. Pozitívom je, že k výskumu dejín zdravotníctva, najmä so zameraním na východné Slovensko a Podkarpatskú Rus, výrazne prispel aj PhDr. Peter Kovaľ, PhD., ktorý sa uvedenej problematike venuje dlhodobejšie.

Predložená habilitačná práca predstavuje súbor štúdií rozdelených na dve časti. V prvej sa autor venuje zdravotnej situácii na východnom Slovensku a Podkarpatskej Rusi po roku 1918 a v štyroch kapitolách skúma hlavné problémy, s ktorými zápasilo zdravotníctvo v danom regióne, ale aj postup centrálnych orgánov zameraných na ich zlepšenie. Približuje zdravotné pomery v Šariši na základe článkov publikovaných vo vybranej dobovej tlači a mapuje začiatky činnosti Československého Červeného kríža „na slovenskej periférii.“

V medzivojnovom období prechádzalo zdravotníctvo zložitým vývojom a dôležitú úlohu v tejto oblasti plnili aj dobrovoľnícke organizácie. Pomoc dobrovoľníkov predstavovala neodmysliteľnú súčasť zdravotno-sociálnej starostlivosti. ČsČK, samaritáni a desiatky ďalších spolkov výrazne participovali na zmiernovaní negatívnych dôsledkov vojny a utrpenia.

V ďalších dvoch kapitolách prináša autor reálny obraz o zamorení obyvateľstva nákazlivými chorobami a úsilím o ich zvládanie. Neopomína ani špecifický problém spojený s výskytom venerických chorôb v obci Habura a ďalších obciach medzilaboreckého okresu, ktorý sa podarilo potlačiť až za pomoci Rockefellerovej nadácie a pracovníkov Štátneho zdravotného ústavu v Prahe. Je potrebné zdôrazniť, že územie Slovenska v minulosti často ohrozovali vysoko infekčné choroby z Podkarpatskej Rusi a Poľska. V dôsledku zlých hygienických

podmienok a nedostatočnej organizácie zdravotníckej služby nebezpečenstvo epidémií z podkarpatskej oblasti pretrvávalo dlhé obdobie.

Druhá časť práce sa venuje zdravotníckym zariadeniam na východnom Slovensku a v Podkarpatskej Rusi. Autor v nej upriamil pozornosť na periférne nemocnice, konkrétne Okresnú verejnú nemocnicu T. G. Masaryka v Prešove, Mestskú verejnú nemocnicu v Bardejove, centrálné nemocničné zariadenia na Podkarpatskej Rusi (Užhorod, Berehovo, Mukačevo, Veľká Sevljuš, Chust) a vojenské nemocnice na Slovensku v čase prevratu 1918 – 1919.

Habilitačná práca PhDr. P. Koval'a, CSc. sa zameriava na dosiaľ nedostatočne spracovanú problematiku medzivojnového zdravotníctva na východnom Slovensku a Podkarpatskej Rusi. Autor pracoval s odbornou literatúrou, dobovou tlačou a najmä primárnymi archívnymi prameňmi vo viacerých nielen domácich, ale aj zahraničných archívoch. Táto báza obsahuje ťažiskové zdroje, ktoré vhodne analyzuje a interpretuje. Oceňujem, že autor v práci poukazuje aj na širšie súvislosti, hospodársku situáciu, väzby s českým prostredím, sociálne pomery a i. História medicíny a zdravotníctva je aj príbehom mnohých lekárov a zdravotníckych pracovníkov. Lekári patrili oddávna k najvyhľadávanejším osobnostiam a najvplyvnejšej skupine obyvateľstva. Aj o ich obetavej práci a aktivitách čiastočne vypovedá predložená práca.

Otázky:

- ☐ Vzhľadom na nepriaznivé zdravotné pomery a vysokú dojčenskú úmrtnosť, ktorá je indikátorom úrovne zdravotnej starostlivosti, ako postupovalo zakladanie poradní pre matky a deti a šírenie zdravotno-osvetovej práce medzi vidieckym obyvateľstvom v regiónoch východného Slovenska a Podkarpatskej Rusi? Ako sa darilo odstraňovať predsudky, povery, tradičné normy „ošetrovania“ a nehygienické návyky pri starostlivosti o najmladšiu generáciu ?
- ☐ Ako sa lekári vysporiadali s nedôverou obyvateľstva pri presadzovaní protiepidemických opatrení?
- ☐ Tuberkulóza patrila v medzivojnovom období medzi najviac rozšírené ochorenia a dosahovala najvyššiu úmrtnosť u osôb v produktívnom veku. Ako bola zabezpečená hospitalizačná starostlivosť o týchto pacientov na východnom Slovensku? Koľko nemocničných lôžok bolo vymedzených pre tbc pacientov v sledovaných nemocniciach?

Habilitačná práca je priekopnícka, spĺňa požadované kritéria, má logickú štruktúru a výrazne posúva výskum pri spracovaní dejín zdravotníctva na východnom Slovensku a Podkarpatskej Rusi. Autor potvrdil vynikajúce znalosti danej problematiky.

Habilitačnú prácu „**Vybrané štúdie z dejín zdravotníctva na východnom Slovensku a Podkarpatskej Rusi v medzivojnovom období**“ PhDr. Petra Kovaľa, PhD., pokladám za prínosnú pre dejiny zdravotníctva a **odporúčam** prijať na obhajobu. Po úspešnej obhajobe a habilitačnej prednáške **odporúčam** udeliť uchádzačovi vedecko-pedagogický titul docent v odbore habilitačného konania **história**.

V Bratislave 12. 9. 2021

PhDr. Anna Falisová, CSc.